

Stan środowiska i zmiany klimatu

Przedruk i rozpowszechnianie
tej publikacji **w całości** dozwolone
wyłącznie za zgodą CBOS.
Wykorzystanie **fragmentów**
oraz danych empirycznych
wymaga podania źródła

Znak jakości przyznany CBOS przez Organizację Firm Badania Opinii i Rynku 14 stycznia 2016 roku

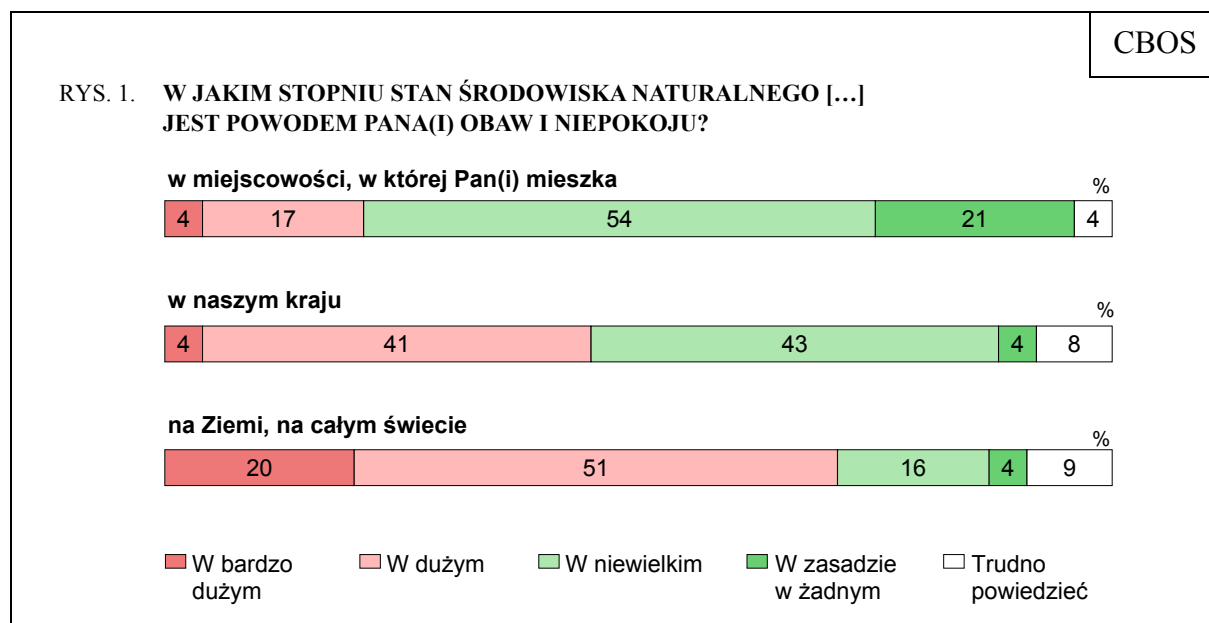

Fundacja Centrum Badania Opinii Społecznej
ul. Świętojerska 5/7, 00-236 Warszawa
e-mail: sekretariat@cbos.pl; info@cbos.pl
<http://www.cbos.pl>
(48 22) 629 35 69

Ekologia i zmiany klimatu – tu mowa głównie o globalnym ociepleniu – zajmują już stałe miejsce w dyskusji publicznej. W jednym z ostatnich sondaży¹ zapytaliśmy o to, jak Polacy oceniają stan środowiska w swoim bliższym i dalszym otoczeniu. Interesowała nas także społeczna świadomość procesów klimatycznych: czy klimat się zmienia, w jaki sposób te zmiany następują i co za nie odpowiada.

STAN ŚRODOWISKA

Polacy na ogół nie mają poważnych obaw o stan środowiska naturalnego **w miejscowości**, w której mieszkają (75% ma niewielkie lub nie ma ich wcale), natomiast powody do niepokoju stwarza dla wielu jego stan **w kraju**, o który w stopniu co najmniej dużym obawia się 45% (wobec a 47% wyrażających niewielki niepokój w tej kwestii), a także – w jeszcze większym zakresie – jego kondycja ogólnie **na świecie**, którą za niepokojącą uważa siedmiu na dziesięciu badanych (71%). Można więc stwierdzić, że im bardziej odległy i w mniejszym stopniu objęty bezpośrednim doświadczeniem kontekst, którego dotyczy pytanie, tym bardziej pesymistyczne oceny.

¹ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (309) przeprowadzono metodą wywiadów bezpośrednich (face-to-face) wspomaganą komputerowo (CAPI) w dniach 3–10 lutego 2016 roku na liczącej 1000 osób reprezentatywnej próbie losowej dorosłych mieszkańców Polski.

Od poprzedniego badania na ten temat (zrealizowanego w 2014 roku) zwiększyła się grupa osób wyrażających niewielkie obawy o stan środowiska naturalnego w swojej miejscowości, warto jednak zaznaczyć, że zarówno obecnie, jak i przed dwoma laty poziom niepokoju w tej kwestii jest niższy niż w latach 2009 i 2011. Obecnie również częściej niż dwa lata temu Polacy są zaniepokojeni stanem środowiska w kraju. Nadal jednak odsetek dystansujących się od tej opinii jest niższy, niż był w dwóch poprzednich dekadach. Wyższa niż w roku 2014 i, ogólnie rzecz biorąc, najwyższa w ostatnich dziesięciu latach jest skala obaw o stan środowiska na Ziemi.

Tabela 1

W jakim stopniu stan środowiska naturalnego w miejscowości, w której Pan(i) mieszka , jest powodem Pana(i) obaw i niepokoju?	Wskazania respondentów według terminów badań			
	2009	2011	2014	2016
	w procentach			
W bardzo dużym lub dużym	30	27	22	21
W niewielkim	47	47	50	54
W zasadzie w żadnym	19	23	26	21
Trudno powiedzieć	4	3	2	4

Tabela 2

W jakim stopniu stan środowiska naturalnego w naszym kraju jest powodem Pana(i) obaw i niepokoju?	Wskazania respondentów według terminów badań									
	1993*	1997*	1999	2000	2006	2008	2009	2011	2014	2016
	w procentach									
W bardzo dużym lub dużym	78	71	58	51	40	61	50	46	41	45
W niewielkim	13	20	30	36	45	28	38	40	43	43
W zasadzie w żadnym	3	4	6	7	7	5	7	8	10	4
Trudno powiedzieć	6	5	5	6	8	6	5	6	6	8

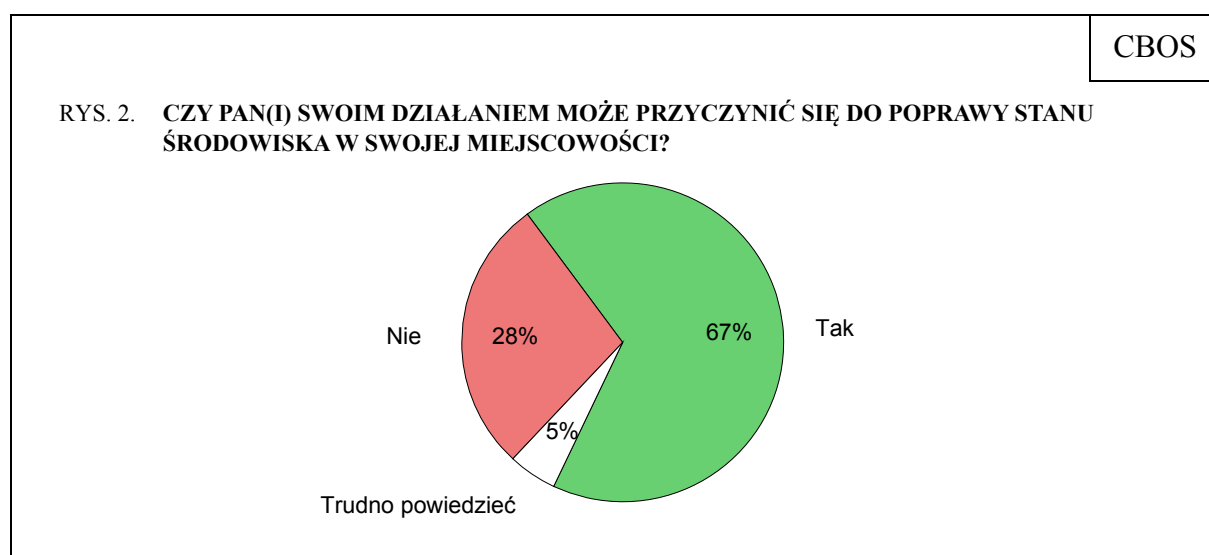
* W latach 1993 i 1997 badania dotyczące ekologii zostały przeprowadzone na zlecenie Instytutu na Rzecz Ekorozwoju

Tabela 3

W jakim stopniu stan środowiska naturalnego na Ziemi, na całym świecie jest powodem Pana(i) obaw i niepokoju?	Wskazania respondentów według terminów badań				
	2006	2008	2009	2014	2016
	w procentach				
W bardzo dużym lub dużym	58	69	61	63	71
W niewielkim	27	19	26	24	16
W zasadzie w żadnym	5	5	6	4	4
Trudno powiedzieć	10	7	7	9	9

Pod względem dużego zaniepokojenia stanem środowiska naturalnego w swojej miejscowości wyróżniają się mieszkańcy miast (liczących od 20 tysięcy), zwłaszcza aglomeracji największych (500 tysięcy i więcej), a ponadto osoby najlepiej wykształcone oraz mające od 45 do 64 lat. Poważne obawy w tej kwestii, jak również w odniesieniu do środowiska w Polsce i na świecie, częściej wyrażają badani o poglądach lewicowych i centrowych niż osoby identyfikujące się z prawicą. Najmniej krytyczną diagnozę swojego bliskiego otoczenia pod tym względem deklarują mieszkańcy wsi, respondenci najmłodszy i najstarsi, a także najbardziej zaangażowani w praktyki religijne (uczestniczący w nich kilka razy w tygodniu).

Dwie trzecie Polaków (67%) uważa, że swoimi działaniami może przyczynić się do poprawy stanu środowiska w swojej miejscowości, natomiast przeciwnego zdania jest ponad jedna czwarta (28%).

Wprawdzie odsetek badanych mających poczucie, że mogą wpływać na poprawę stanu środowiska w bliskim otoczeniu, zmniejszył się od poprzedniego badania w 2014 roku o 9 punktów procentowych i w podobnym stopniu przybyło deklarujących brak wpływu (wzrost o 8 punktów), to jednak można zauważyć, iż w obecnej dekadzie przekonanie o potencjale pozytywnego kształtowania swojego otoczenia pod tym względem jest częstsze niż w poprzedniej i znacznie częstsze niż w latach 90., zwłaszcza w pierwszej ich połowie, kiedy to większość Polaków nie dostrzegała związku między indywidualnymi działaniami a stanem środowiska naturalnego.

Tabela 4

Czy Pan(i) swoim działaniem może przyczynić się do poprawy stanu środowiska w swojej miejscowości?*	Wskazania respondentów według terminów badań										
	1992	1993	1997	1999	2000	2006	2008	2009	2011	2014	2016
	w procentach										
Tak	35	40	53	51	59	56	46	62	67	76	67
Nie	65	60	40	37	30	33	35	30	27	20	28
Trudno powiedzieć	0	0	7	12	11	11	19	8	6	4	5

* Do 2011 roku pytanie brzmiało: „Czy Pan(i) lub ktoś z Pana(i) najbliższej rodziny może swoim działaniem przyczynić się do poprawy stanu środowiska w swojej miejscowości?”

W latach 1992, 1993 i 1997 badania dotyczące ekologii zostały przeprowadzone na zlecenie Instytutu na Rzecz Ekorozwoju

Przekonanie o możliwości korzystnego oddziaływania na stan środowiska naturalnego w miejscowości zamieszkania najczęściej na tle pozostałych deklarują mieszkańcy największych aglomeracji, najlepiej wykształceni, przedstawiciele takich grup zawodowych jak kadra kierownicza i specjaliści z wyższym wykształceniem, technicy i średni personel, pracownicy administracyjno-biurowi, pracownicy usług i prywatni przedsiębiorcy oraz osoby dobrze sytuowane, natomiast sceptyczni co do tego częściej niż przeciętnie są badani najstarsi, najslabiej wykształceni, robotnicy, zwłaszcza niewykwalifikowani, rolnicy, ankietowani niezadowoleni ze swojej sytuacji materialnej i osoby nieuczestniczące w praktykach religijnych. Poczucie sprawstwa w tym zakresie częściej deklarują również badani o prawicowych niż lewicowych lub centrowych poglądach politycznych.

Obawy o stan środowiska naturalnego w miejscu zamieszkania w większym stopniu zgłaszają osoby wyrażające przekonanie o możliwości pozytywnego kształtowania swojego otoczenia niż badani, którzy nie dostrzegają zależności między środowiskiem a indywidualną aktywnością.

Tabela 5

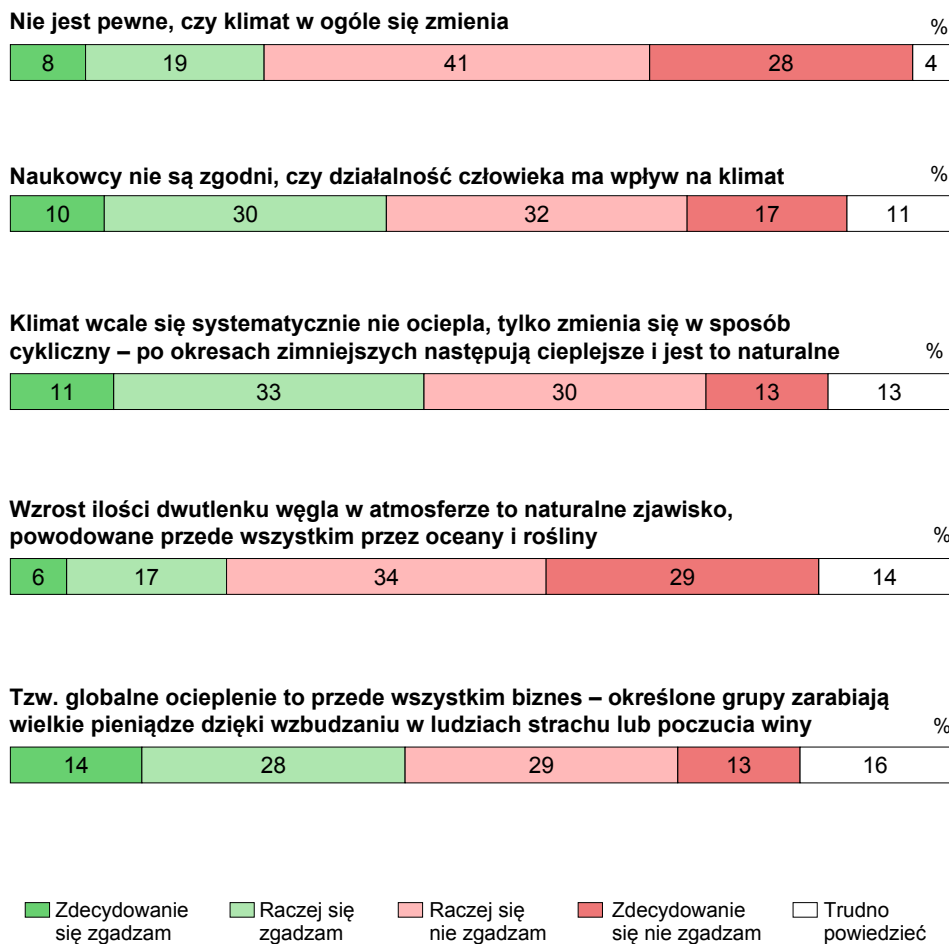
Czy Pan(i) swoim działaniem może przyczynić się do poprawy stanu środowiska w swojej miejscowości?	W jakim stopniu stan środowiska naturalnego w miejscowości, w której Pan(i) mieszka, jest powodem Pana(i) obaw i niepokoju?			
	W dużym	W niewielkim	W zasadzie w żadnym	Trudno powiedzieć
	w procentach			
Tak	24	56	18	2
Nie	17	52	26	5
Trudno powiedzieć	10	46	30	14

ZMIANY KLIMATU

Przez zmiany klimatu na ogół rozumie się obecnie proces globalnego ocieplenia, czyli wzrostu temperatur na Ziemi, rzadziej zaś ich spadek, czyli oziębianie się klimatu. Istnieją w tej kwestii różne przypuszczenia. Część z nich w ogóle neguje, że klimat się zmienia, lub też krytycznie odnosi się do postrzegania zmian w sposób liniowy. Różnią się także hipotezy odnoszące się do przyczyn globalnego ocieplenia: niektóre wskazują, że w największym stopniu odpowiadają za nie procesy naturalne, inne – że przemysłowa działalność człowieka i powiązana z nią zwiększona emisja gazów cieplarnianych do atmosfery.

Ankietowanym przedstawiliśmy pięć stwierdzeń, które dotyczą zmian klimatycznych, wpływu człowieka na klimat, a także percepcji stanowiska nauki w tej sprawie. Okazuje się, że większość Polaków (69%) nie ma wątpliwości, iż **klimat się zmienia**. Z opinią, że nie jest to pewne, zgadza się ponad jedna czwarta badanych (27%). Zdania na temat tego, w jaki sposób następują zmiany klimatu, są podzielone: ze stwierdzeniem, że **zachodzą one cyklicznie** – po okresach zimniejszych następują cieplejsze – zgadza się ponad dwie piąte ankietowanych (44%) i w zasadzie tyle samo (43%) je kwestionuje. Odbiór stanowiska nauki w kwestii **wpływu człowieka na zmiany klimatyczne** jest również zróżnicowany: połowa badanych (49%) uważa, że nauka jest zgodna co do tego, że taki wpływ istnieje, natomiast mniejsza grupa (40%) postrzega środowisko naukowców jako podzielone pod tym względem. Niemal dwie trzecie ankietowanych (63%) nie zgadza się z opinią, że **wzrost ilości dwutlenku węgla w atmosferze jest zjawiskiem naturalnym**, powodowanym przede wszystkim przez oceany i roślinność, natomiast hipotezę tę popiera blisko jedna czwarta (23%). Jeśli chodzi o odbiór całego dyskursu związanego z globalnym ociepleniem, Polacy są podzieleni na dwie równe liczebnie grupy: ponad dwie piąte (42%) uważa go głównie za **zyskowny interes** – pewne grupy zarabiają wielkie pieniądze na wzbudzaniu w ludziach strachu lub poczucia winy – i tyle samo (42%) wątpi, by stały za tym przede wszystkim motywacje finansowe.

RYS. 3. ODCZYTAM TERAZ PANU(I) KILKA OPINII NA TEMAT ZMIAN KLIMATU I MOŻLIWEGO WPŁYWU CZŁOWIEKA NA TE ZMIANY. O KAŻDEJ Z NICH PROSZĘ POWIEDZIEĆ, CZY ZGADZA SIĘ PAN(I) Z TĄ OPINIĄ CZY TEŻ NIE

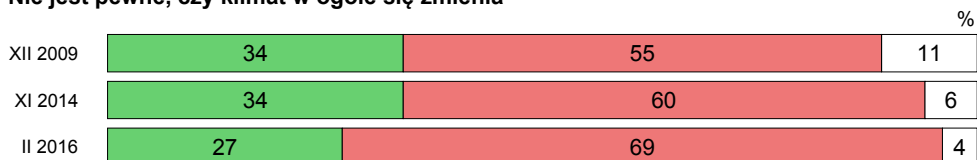

W ostatnich latach umocniło się przekonanie, że klimat podlega zmianom, natomiast ubyło osób uważających, iż zmiany te mają charakter cykliczny oraz że za globalne ocieplenie odpowiadają procesy naturalne (emisja CO₂ przez oceany i roślinność). Ponadto stanowisko nauki postrzegane jest jako wskazujące na istotny wpływ działalności człowieka na klimat, a globalne ocieplenie rzadziej niż niespełna dwa lata temu odbierane jest w kategoriach manipulacji informacyjnej, za którą stoją grupy interesu.

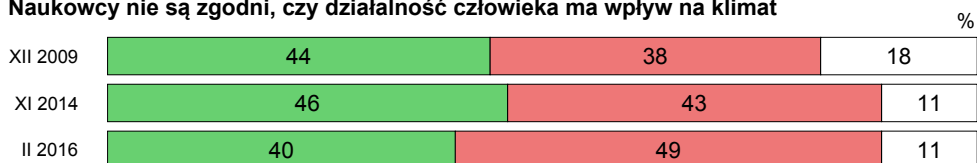

RYS. 4. **ODCZYTAM TERAZ PANU(I) KILKA OPINII NA TEMAT ZMIAN KLIMATU I MOŻLIWEGO WPŁYWU CZŁOWIEKA NA TE ZMIANY. O KAŻDEJ Z NICH PROSZĘ POWIEDZIEĆ, CZY ZGADZA SIĘ PAN(I) Z TĄ OPINIĄ CZY TEŻ NIE**

Nie jest pewne, czy klimat w ogóle się zmienia

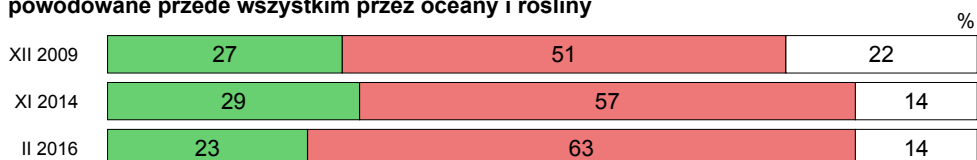
Naukowcy nie są zgodni, czy działalność człowieka ma wpływ na klimat

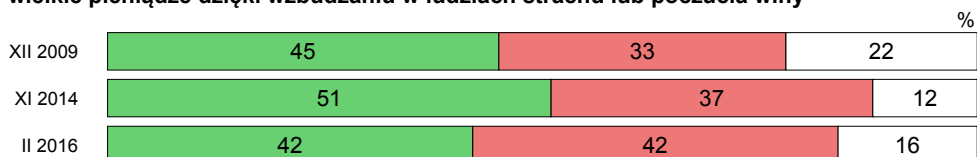
Klimat wcale się systematycznie nie ociepla, tylko zmienia się w sposób cykliczny – po okresach zimniejszych następują cieplejsze i jest to naturalne

Wzrost ilości dwutlenku węgla w atmosferze to naturalne zjawisko, powodowane przede wszystkim przez oceany i rośliny

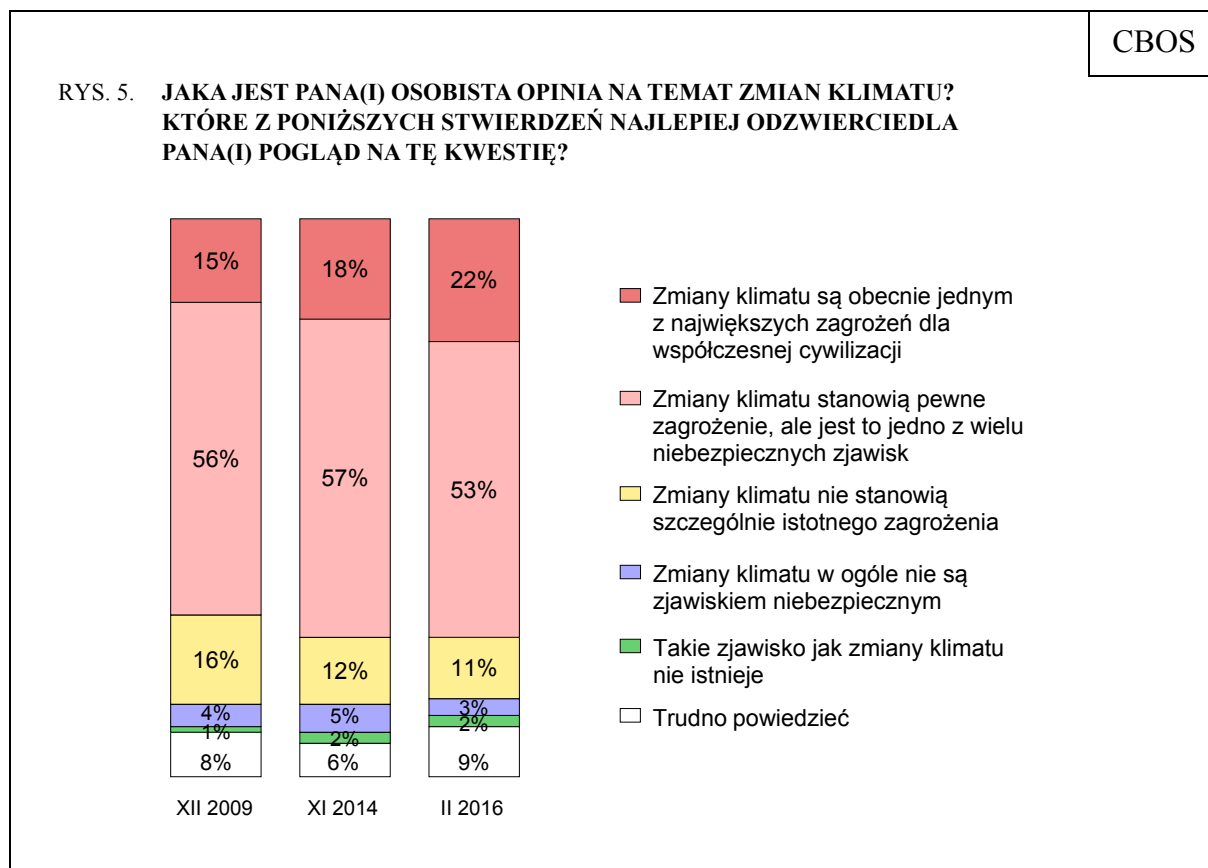

Tzw. globalne ocieplenie to przede wszystkim biznes – określone grupy zarabiają wielkie pieniądze dzięki wzbudzaniu w ludziach strachu lub poczucia winy

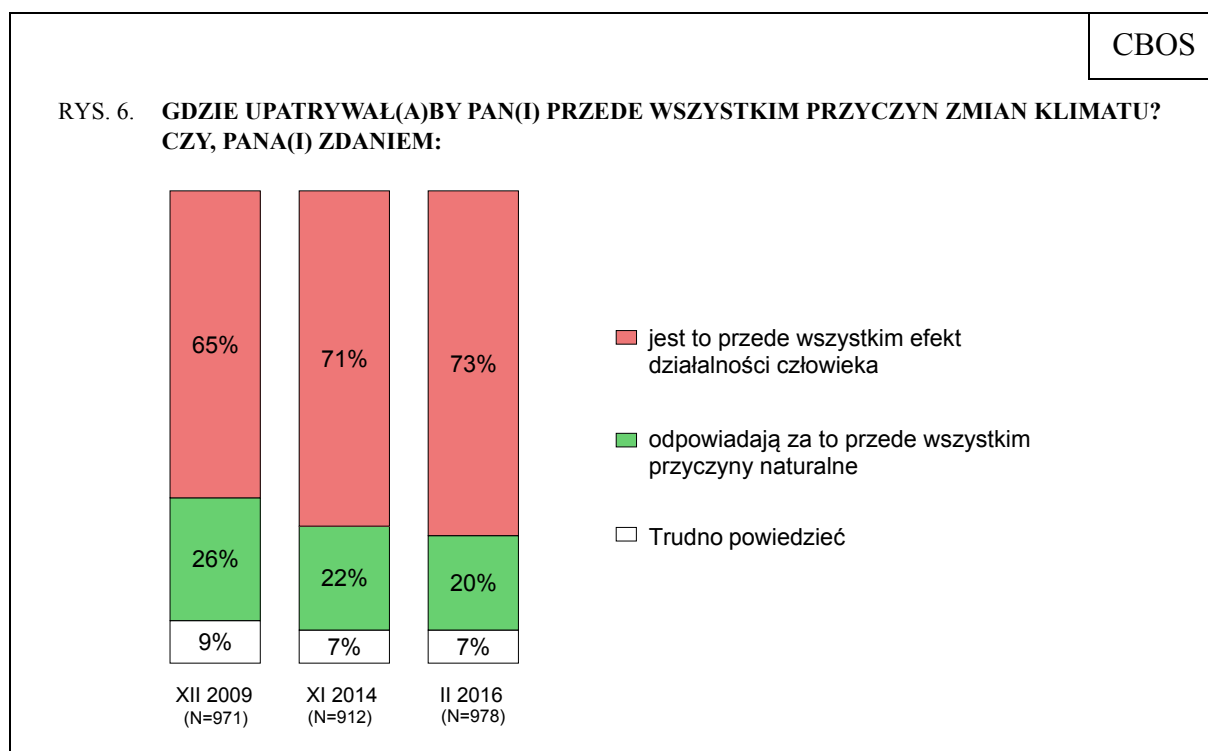
■ Zgadzam się
 ■ Nie zgadzam się
  Trudno powiedzieć

Trzy czwarte Polaków (75%) uważa **zmiany klimatyczne za zagrożenie dla współczesnej cywilizacji**: ponad jedna piąta (22%) – za jedno z obecnie najpoważniejszych, a więcej niż połowa (53%) postrzega je jako jedno z wielu niebezpiecznych zjawisk. Około jednej dziesiątej (11%) jest zdania, że nie należy się ich szczególnie obawiać, a nieliczni (3%) sądzą, że zmiany klimatu nie stanowią obecnie żadnego zagrożenia. Dwóch na stu ankietowanych (2%) kwestionuje to, że klimat na Ziemi jakkolwiek się zmienia.

Zmiany klimatyczne jako zagrożenie cywilizacyjne relatywnie częściej niż inni traktują badani mający wyższe wykształcenie, mieszkańcy dużych i największych aglomeracji, respondenci w wieku od 35 do 54 lat, a także najmłodsi oraz osoby uczące się lub studiujące, natomiast stosunkowo mniejszą wagę przypisują im ankietowani najstarsi oraz najsłabiej wykształceni. Można dodać, że przekonanie, iż klimat w ogóle się nie zmienia, w większym stopniu podzielają mężczyźni niż kobiety.

Niemal trzy czwarte ankietowanych (73%) **wpływ na zmiany klimatu** przypisuje przede wszystkim działalności człowieka, natomiast jedna piąta (20%) uważa, że są one głównie wynikiem naturalnych procesów, niezależnych od aktywności ludzkiej. Opinie na ten temat zmieniły się od poprzedniego badania w 2014 roku tylko nieznacznie, natomiast w porównaniu do pomiaru sprzed ponad sześciu lat można stwierdzić umacnianie się przekonania o wpływie człowieka na zmiany klimatu i jednocześnie osłabienie opinii uwzględniających rolę natury.

Z procentowania wyłączono osoby twierdzące, że klimat się nie zmienia (patrz rys. 5)

O dominującej roli człowieka w procesach klimatycznych najczęściej mówią badani w wieku od 35 do 44 lat, najlepiej wykształceni, natomiast stosunkowo rzadziej osoby z wykształceniem podstawowym lub gimnazjalnym, najstarsi, a także najmłodszy respondenci – ci ostatni częściej niż przeciętnie wskazują przyczyny naturalne. Warto również dodać, iż poglądom deterministycznym w tej kwestii sprzyja w pewnym stopniu brak poczucia wpływu na stan środowiska w swojej miejscowości, natomiast są one rzadsze wśród osób przekonanych, że ich aktywność może przyczynić się do jego poprawy.

Tabela 6

Czy Pan(i) swoim działaniem może przyczynić się do poprawy stanu środowiska w swojej miejscowości?	Gdzie upatrywał(a)by Pan(i) przede wszystkim przyczyn zmian klimatu? Czy, Pana(i) zdaniem:		
	jest to przede wszystkim efekt działalności człowieka	odpowiadają za to przede wszystkim przyczyny naturalne	Trudno powiedzieć
	w procentach		
Tak	78	16	6
Nie	66	26	8
Trudno powiedzieć	41	29	30

O ile Polacy obawiają się o stan środowiska naturalnego w kraju i na świecie, o tyle w bliższym otoczeniu – w miejscowości, w której mieszkają – nie budzi on na ogół niepokoju, jednak trzeba zaznaczyć, że w znacznej mierze jest to uzależnione od jej wielkości. Dwie trzecie dorosłych ma poczucie, że ich działania mogą przysłużyć się środowisku naturalnemu ich miejscowości i choć od poprzedniego badania w 2014 roku postawa ta jest mniej rozpowszechniona, to w dłuższej perspektywie – w porównaniu do ubiegłej dekady, a zwłaszcza lat 90. – rozumiana w taki sposób świadomość ekologiczna jest zauważalnie większa.

Wprawdzie trzy czwarte Polaków postrzega zmiany klimatyczne jako realne zagrożenie cywilizacyjne, jednak połowa traktuje je jako jedno z wielu niebezpiecznych współcześnie zjawisk. Jedyne marginalny odsetek uważa, że klimat się nie zmienia. Zdaniem znacznej większości wpływ na zmiany klimatu ma działalność człowieka, a nie czynniki naturalne, takie jak emisja dwutlenku węgla przez oceany i roślinność. Podzielone są natomiast opinie co do tego, czy klimat zmienia się w sposób cykliczny (okresy zimniejsze i cieplejsze następują po sobie) czy liniowy (systematyczne ocieplenie). Bardzo zróżnicowany jest również obiór dyskursu związanego z globalnym ociepleniem, do którego dwie piąte odnosi się sceptycznie, jako do pewnego rodzaju manipulacji informacyjnej mającej na celu zysk finansowy, i tyle samo z takim rozumieniem globalnego ocieplenia się nie zgadza.

Opracował
Michał FELIKSIAK

A N E K S

Tabela 1

		W jakim stopniu stan środowiska naturalnego w miejscowości, w której Pan(i) mieszka, jest powodem Pana(i) obaw i niepokoju?				Liczba osób
		W dużym	W niewielkim	W zasadzie w żadnym	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	%	
Ogółem		21	54	21	4	1000
Płeć	Mężczyźni	18	57	23	2	475
	Kobiety	25	52	19	5	525
Wiek	18–24 lata	11	60	27	1	103
	25–34	20	55	20	5	190
	35–44	20	61	17	1	182
	45–54	30	49	17	4	148
	55–64	30	50	17	4	177
	65 lat i więcej	15	53	27	5	201
Miejsce zamieszkania	Wieś	9	55	32	4	400
	Miasto do 19 999	15	68	17	0	129
	20 000 – 99 999	30	53	12	6	216
	100 000 – 499 999	34	48	15	3	156
	500 000 i więcej mieszk.	43	49	9		99
Wykształcenie	Podstawowe / gimnazjalne	15	50	26	10	203
	Zasadnicze zawodowe	21	53	25	2	245
	Średnie	21	57	19	3	302
	Wyższe	29	56	14	1	250
Grupa społeczna i zawodowa	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	28	55	15	1	127
	Średni personel, technicy	32	62	3	3	40
	Pracownicy adm.-biurowi	29	53	18		60
	Pracownicy usług	25	57	16	2	59
	Robotnicy wykwalifikowani	14	62	20	3	119
	Robotnicy niewykwalifik.	19	54	24	3	61
	Rolnicy	18	39	43		29
	Pracujący na własny rach.	38	57	5		43
	Bezrobotni	9	52	31	7	65
	Emeryci	16	52	26	6	233
	Renciści	26	44	25	5	52
	Uczniowie i studenci	16	61	22	2	58
	Gospodynie domowe i inni	34	50	10	6	55
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	26	57	15	2	137
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	22	59	18	1	104
	sekt. pryw. poza rolnict.	25	57	16	2	268
	prywatnym gosp. rolnym	11	51	37		33
Dochody na jedną osobę	Do 649 zł	14	58	25	3	126
	Od 650 do 999 zł	17	59	20	4	146
	Od 1000 do 1399 zł	24	52	20	4	196
	Od 1400 zł do 1999 zł	21	58	19	2	132
	2000 zł i więcej	28	53	18	0	165
Ocena własnych war. mater.	Złe	23	51	20	6	88
	Średnie	19	56	19	6	432
	Dobre	23	54	22	1	479
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	12	54	34		61
	Raz w tygodniu	24	54	18	5	445
	1–2 razy w miesiącu	22	57	19	2	163
	Kilka razy w roku	16	60	24		194
	W ogóle nie uczestniczy	27	45	19	9	132
Poglądy polityczne	Lewica	25	58	17	1	162
	Centrum	24	57	16	3	244
	Prawica	17	57	24	2	294
	Trudno powiedzieć	22	48	23	7	300

Tabela 2

		W jakim stopniu stan środowiska naturalnego w naszym kraju jest powodem Pana(i) obaw i niepokoju?				Liczba osób
		W dużym	W niewielkim	W zasadzie w żadnym	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	%	
Ogółem		45	43	4	8	999
Płeć	Mężczyźni	43	47	6	5	475
	Kobiety	46	40	3	10	524
Wiek	18–24 lata	38	54	3	5	103
	25–34	43	44	6	8	190
	35–44	50	43	5	3	181
	45–54	51	39	1	8	148
	55–64	49	43	2	6	177
	65 lat i więcej	37	41	7	14	201
Miejsce zamieszkania	Wieś	39	47	5	9	400
	Miasto do 19 999	52	42	2	3	129
	20 000 – 99 999	46	39	5	10	215
	100 000 – 499 999	48	42	3	7	156
	500 000 i więcej mieszk.	49	43	5	2	99
Wykształcenie	Podstawowe / gimnazjalne	37	40	6	16	203
	Zasadnicze zawodowe	45	42	6	8	245
	Średnie	44	46	4	6	301
	Wyższe	51	44	2	2	250
Grupa społeczna i zawodowa	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	47	48	3	1	127
	Średni personel, technicy	60	38	2		40
	Pracownicy adm.-biurowi	54	39	3	4	60
	Pracownicy usług	45	43	6	6	59
	Robotnicy wykwalifikowani	42	49	3	6	119
	Robotnicy niewykwalifik.	34	46	10	10	61
	Rolnicy	42	44	9	6	29
	Pracujący na własny rach.	52	45		3	43
	Bezrobotni	42	41	5	12	65
	Emeryci	39	40	7	14	233
	Renciści	46	47		7	52
	Uczniowie i studenci	40	51	4	4	57
Pracuje w:	Gospodynie domowe i inni	59	30		11	55
	inst. państw., publicznej	53	39	4	4	137
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	41	51	3	5	104
	sekt. prywat. poza rolnict.	46	46	4	4	268
	prywatnym gosp. rolnym	42	37	13	8	33
Dochody na jedną osobę	Do 649 zł	42	49	3	6	126
	Od 650 do 999 zł	42	45	5	8	146
	Od 1000 do 1399 zł	47	41	4	7	196
	Od 1400 zł do 1999 zł	39	47	3	11	132
	2000 zł i więcej	48	46	3	3	165
Ocena własnych war. mater.	Złe	40	46	5	10	88
	Średnie	45	42	5	9	432
	Dobre	46	44	4	6	479
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	34	54	5	7	61
	Raz w tygodniu	47	41	4	8	444
	1–2 razy w miesiącu	43	49	5	4	163
	Kilka razy w roku	44	49	2	5	194
	W ogóle nie uczestniczy	47	33	6	14	132
Poglądy polityczne	Lewica	51	43	3	3	162
	Centrum	53	39	2	7	244
	Prawica	37	52	7	4	294
	Trudno powiedzieć	42	39	5	14	299

Tabela 3

		W jakim stopniu stan środowiska naturalnego na Ziemi, na całym świecie jest powodem Pana(i) obaw i niepokoju?				Liczba osób
		W dużym	W niewielkim	W zasadzie w żadnym	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	%	
Ogółem		71	16	3	9	999
Płeć	Mężczyźni	70	18	4	7	475
	Kobiety	71	14	3	11	524
Wiek	18–24 lata	74	17	4	6	103
	25–34	63	23	4	9	190
	35–44	79	14	3	4	181
	45–54	80	12	2	6	148
	55–64	74	11	4	11	177
	65 lat i więcej	60	19	4	17	201
Miejsce zamieszkania	Wieś	67	16	5	12	400
	Miasto do 19 999	86	10	2	2	129
	20 000 – 99 999	65	19	4	12	215
	100 000 – 499 999	74	17	2	7	156
	500 000 i więcej mieszk.	78	18	1	2	99
Wykształcenie	Podstawowe / gimnazjalne	61	15	3	21	203
	Zasadnicze zawodowe	69	17	5	8	245
	Średnie	74	17	3	7	301
	Wyższe	78	16	3	3	250
Grupa społeczna i zawodowa	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	78	18	2	2	127
	Średni personel, technicy	85	9	6		40
	Pracownicy adm.-biurowi	68	24		8	60
	Pracownicy usług	78	11	7	4	59
	Robotnicy wykwalifikowani	67	22	3	8	119
	Robotnicy niewykwalifik.	61	25	5	9	61
	Rolnicy	68	15	3	14	29
	Pracujący na własny rach.	88	7		5	43
	Bezrobotni	60	24		16	65
	Emeryci	65	15	4	16	233
	Renciści	62	15	5	18	52
	Uczniowie i studenci	82	13	4	1	57
Pracuje w:	Gospodynie domowe i inni	86	3	5	6	55
	inst. państw., publicznej	78	15	2	5	137
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	66	24	5	5	104
	sekt. prywat. poza rolnict.	74	18	3	5	268
	prywatnym gosp. rolnym	69	14	6	11	33
Dochody na jedną osobę	Do 649 zł	70	17	4	9	126
	Od 650 do 999 zł	67	18	6	10	146
	Od 1000 do 1399 zł	76	12	3	9	196
	Od 1400 zł do 1999 zł	68	20	2	10	132
	2000 zł i więcej	73	19	4	3	165
Ocena własnych war. mater.	Złe	63	19	4	14	88
	Średnie	69	18	3	11	432
	Dobre	75	15	4	7	479
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	64	26	4	6	61
	Raz w tygodniu	72	13	3	11	444
	1–2 razy w miesiącu	75	17	3	5	163
	Kilka razy w roku	70	20	4	6	194
	W ogóle nie uczestniczy	67	16	3	13	132
Poglądy polityczne	Lewica	80	11	4	6	162
	Centrum	74	14	3	8	244
	Prawica	69	22	3	6	294
	Trudno powiedzieć	65	15	4	16	299

Tabela 4

		Jak Pan(i) myśli, czy Pan(i) swoim działaniem może przyczynić się do poprawy stanu środowiska w swojej miejscowości?			Liczba osób
		Tak	Nie	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	
Ogółem		67	28	5	1000
Płeć	Mężczyźni	67	29	4	475
	Kobiety	68	27	6	525
Wiek	18–24 lata	68	27	5	103
	25–34	70	28	2	190
	35–44	72	25	3	182
	45–54	71	25	4	148
	55–64	72	24	4	177
	65 lat i więcej	53	36	11	201
Miejsce zamieszkania	Wieś	66	28	6	400
	Miasto do 19 999	67	30	4	129
	20 000 – 99 999	65	29	5	216
	100 000 – 499 999	68	29	3	156
	500 000 i więcej mieszk.	75	21	4	99
Wykształcenie	Podstawowe / gimnazjalne	51	39	10	203
	Zasadnicze zawodowe	64	30	5	245
	Średnie	72	24	4	302
	Wyższe	77	22	2	250
Grupa społeczna i zawodowa	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	81	18	1	127
	Średni personel, technicy	83	17		40
	Pracownicy adm.-biurowi	80	19	1	60
	Pracownicy usług	81	18	1	59
	Robotnicy wykwalifikowani	64	32	4	119
	Robotnicy niewykwalifik.	55	33	12	61
	Rolnicy	51	43	6	29
	Pracujący na własny rach.	84	14	2	43
	Bezrobotni	58	37	5	65
	Emeryci	55	36	10	233
	Renciści	64	29	7	52
	Uczniowie i studenci	70	25	5	58
	Gospodynie domowe i inni	75	25		55
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	77	21	2	137
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	70	28	2	104
	sekt. pryw. poza rolnict.	75	22	4	268
	prywatnym gosp. rolnym	58	42		33
Dochody na jedną osobę	Do 649 zł	64	31	5	126
	Od 650 do 999 zł	63	30	7	146
	Od 1000 do 1399 zł	63	31	5	196
	Od 1400 zł do 1999 zł	72	25	3	132
	2000 zł i więcej	72	24	3	165
Ocena własnych war. mater.	Złe	57	35	8	88
	Średnie	63	32	5	432
	Dobre	73	23	4	479
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	70	21	9	61
	Raz w tygodniu	69	26	5	445
	1–2 razy w miesiącu	66	30	4	163
	Kilka razy w roku	69	28	4	194
	W ogóle nie uczestniczy	59	35	6	132
Poglądy polityczne	Lewica	68	30	2	162
	Centrum	68	29	3	244
	Prawica	73	24	4	294
	Trudno powiedzieć	61	30	9	300

Tabela 5

		Jaka jest Pana(i) osobista opinia na temat zmian klimatu? Które z poniższych stwierdzeń najlepiej odzwierciedla Pana(i) pogląd na tę kwestię?						Liczba osób
		Zmiany klimatu są obecnie jednym z największych zagrożeń dla współczesnej cywilizacji	Zmiany klimatu stanowią pewne zagrożenie, ale jest to jedno z wielu niebezpiecznych zjawisk	Zmiany klimatu nie stanowią szczególnie istotnego zagrożenia	Zmiany klimatu w ogóle nie są zjawiskiem niebezpiecznym	Takie zjawisko jak zmiany klimatu nie istnieje	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	%	%	%	
Ogółem		22	53	11	3	2	8	999
Płeć	Mężczyźni	22	51	13	4	4	6	475
	Kobiety	23	55	9	2	1	10	524
Wiek	18–24 lata	17	66	11	3		4	102
	25–34	19	56	14	3	2	7	190
	35–44	29	56	8	2	2	3	182
	45–54	27	53	9	3	2	5	148
	55–64	21	51	13	2	2	11	177
	65 lat i więcej	20	44	10	6	4	17	201
Miejsce zamieszkania	Wieś	23	50	8	5	3	11	400
	Miasto do 19 999	20	54	16	3	1	6	129
	20 000 – 99 999	23	52	12	2	2	9	216
	100 000 – 499 999	18	62	10	3	2	5	155
	500 000 i więcej mieszk.	25	57	12	2	3	1	99
Wykształcenie	Podstawowe / gimnazjalne	18	48	4	7	3	20	203
	Zasadnicze zawodowe	23	50	12	3	3	8	245
	Średnie	25	52	12	3	2	6	301
	Wyższe	22	63	12	1	1	1	250
Grupa społeczna i zawodowa	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	23	62	12		3	1	127
	Średni personel, technicy	33	59	7				40
	Pracownicy adm.-biurowi	20	61	10	3	3	4	60
	Pracownicy usług	33	55	7	2		4	58
	Robotnicy wykwalifikowani	23	54	13	5	1	4	119
	Robotnicy niewykwalifik.	22	42	14	7	6	10	61
	Rolnicy	31	47	8	7	2	6	29
	Pracujący na własny rach.	20	63	17				43
	Bezrobotni	21	40	15	4		21	65
	Emeryci	20	46	10	4	4	17	233
	Renciści	25	43	11	7	5	9	52
	Uczniowie i studenci	21	69	6	2		2	58
	Gospodynie domowe i inni	12	69	9			10	55
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	25	58	11	1	2	3	137
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	25	54	13	2	2	3	104
	sekt. prywat. poza rolnict.	24	57	11	3	2	3	268
	prywatnym gosp. rolnym	27	44	7	11	2	9	33
Dochody na jedną osobę	Do 649 zł	20	49	11	3	3	14	126
	Od 650 do 999 zł	25	55	6	5	4	5	145
	Od 1000 do 1399 zł	26	50	11	4	0	9	196
	Od 1400 zł do 1999 zł	19	54	13	2	2	10	132
	2000 zł i więcej	18	61	15	1	3	2	165
Ocena własnych war. mater.	Złe	24	51	7	3	3	12	88
	Średnie	23	49	10	5	2	11	432
	Dobre	21	58	12	2	2	5	479
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	14	51	16	4	1	13	61
	Raz w tygodniu	24	54	7	4	2	8	445
	1–2 razy w miesiącu	21	59	13	1	2	5	163
	Kilka razy w roku	23	50	15	3	3	7	194
	W ogóle nie uczestniczy	21	51	10	2	3	13	132
Poglądy polityczne	Lewica	27	55	11	0	1	4	162
	Centrum	22	58	9	3	2	5	244
	Prawica	20	55	15	4	3	4	294
	Trudno powiedzieć	23	46	8	4	2	17	299

Tabela 6

		Gdzie upatrywał(a)by Pan(i) przede wszystkim przyczyn zmian klimatu? Czy, Pana(i) zdaniem:			Liczba osób
		jest to przede wszystkim efekt działalności człowieka	odpowiadają za to przede wszystkim przyczyny naturalne	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	
Ogółem		73	20	8	978
Płeć	Mężczyźni	70	23	7	456
	Kobiety	75	17	8	522
Wiek	18–24 lata	69	25	6	103
	25–34	73	21	6	186
	35–44	81	15	4	178
	45–54	76	17	7	145
	55–64	73	19	9	173
	65 lat i więcej	64	22	14	193
Miejsce zamieszkania	Wieś	70	21	9	390
	Miasto do 19 999	70	21	9	128
	20 000 – 99 999	75	19	6	211
	100 000 – 499 999	77	16	8	153
	500 000 i więcej mieszk.	75	17	8	96
Wykształcenie	Podstawowe / gimnazjalne	64	23	14	197
	Zasadnicze zawodowe	71	22	7	238
	Średnie	74	20	6	297
	Wyższe	80	14	6	247
Grupa społeczna i zawodowa	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	82	14	4	123
	Średni personel, technicy	76	16	8	40
	Pracownicy adm.-biurowi	83	17		58
	Pracownicy usług	83	15	2	59
	Robotnicy wykwalifikowani	75	22	3	118
	Robotnicy niewykwalifik.	67	24	9	58
	Rolnicy	66	24	9	28
	Pracujący na własny rach.	79	19	2	43
	Bezrobotni	63	26	11	65
	Emeryci	64	22	14	224
	Renciści	66	22	12	50
	Uczniowie i studenci	76	15	9	58
		Gospodynie domowe i inni	76	16	8
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	82	15	3	135
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	72	21	7	102
	sekt. pryw. poza rolnict.	77	19	4	263
	prywatnym gosp. rolnym	72	21	7	32
Dochody na jedną osobę	Do 649 zł	76	14	10	122
	Od 650 do 999 zł	70	22	9	140
	Od 1000 do 1399 zł	75	17	8	196
	Od 1400 zł do 1999 zł	74	23	4	130
	2000 zł i więcej	69	23	8	160
Ocena własnych war. mater.	Złe	74	18	9	85
	Średnie	72	20	9	424
	Dobre	73	20	7	469
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	64	25	11	61
	Raz w tygodniu	71	20	10	435
	1–2 razy w miesiącu	79	20	1	161
	Kilka razy w roku	74	22	4	189
	W ogóle nie uczestniczy	72	13	15	129
Poglądy polityczne	Lewica	78	16	6	160
	Centrum	77	17	6	239
	Prawica	73	22	5	287
	Trudno powiedzieć	66	21	14	293